

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Економіко-гуманітарний інститут, гуманітарний факультет
(повне найменування інституту, назва факультету)

Кафедра міжнародних економічних відносин
(повна назва кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА ДИПЛОМНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему : Інклюзія суб'єктів ЗЕД Запорізького регіону у світові товарні
ринки

Виконав

студент VI курсу, групи ГФ-213м

спеціальності 292 «Міжнародні економічні

відносини», ОПП «Міжнародний бізнес»

(код і назва напрямку підготовки, спеціальності)

Перідірій А.А.

(прізвище та ініціали студента)

Керівник Мелещенко А.І.

(прізвище та ініціали)

Рецензент _____

(прізвище та ініціали)

м. Запоріжжя
2018 рік

РЕФЕРАТ

КДМР: 145 с., 17 табл., 15 рис., 1 дод., 85 джерел.

Об'єкт дослідження - зовнішньоекономічна діяльність українських підприємств на світових товарних ринках.

Предметом дослідження є процес включення регіональних суб'єктів ЗЕД у світове господарство.

Мета магістерської роботи – є визначення напрямків інклюзії українських підприємств до світових товарних ринків та вдосконалення методів підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств Запорізького регіону.

Методи дослідження – порівняння, наукового пізнання, аналізу та синтезу, системно-структурний, абстрактно-логічний, економіко-статистичний.

Анотація. У магістерській дипломній роботі проаналізовано структуру світового товарного ринку у 3-х аспектах – регіональному (або географічному), товарно-галузевому та соціально-економічному, запропоновано алгоритм формування міжнародної ринкової стратегії для українських підприємств на шляху подолання вхідних бар'єрів та конкурентної боротьби підчас виходу на світові товарні ринки, було розглянуто сучасний стан зовнішньоекономічної діяльності підприємств Запорізького регіону, який потребує свого суттєвого поліпшення. Встановлено, що позиції регіонів з точки зору їх здатності успішно та швидко досягнути цілей економічної інтеграції залишаються хиткими та потребують зміцнення за рахунок об'єднання зусиль публічного сектора та представників бізнесу. Визначено основні напрями трансформації зовнішньоекономічної діяльності підприємств Запорізького регіону та їх інклюзії до світових ринків з урахуванням сучасних торгівельно-економічних інтересів.

ПОТЕНЦІАЛ, ГЛОБАЛІЗАЦІЯ, ЕКСПОРТ, ІМПОРТ, ТОВАРНІ РИНКИ, ІНКЛЮЗІЯ, ІНКЛЮЗИВНЕ ПІДПРИЄМСТВО, ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ, ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ, ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ, ІНВЕСТИЦІЇ, ІННОВАЦІЇ, РЕГІОН.

. **Анотация.** В магистерской дипломной работе была проанализирована структура мирового товарного рынка в 3-х аспектах – региональном (или географическом), товарно-отраслевом и социально-экономическом; предложен алгоритм формирования международной рыночной стратегии для украинских предприятий на пути преодоления входных барьеров и конкурентной борьбы во время выхода на мировые товарные рынки, было рассмотрено современное состояние внешнеэкономической деятельности предприятий Запорожского региона, которое нуждается в существенном улучшении. Было установлено, что позиции регионов, с точки зрения их способности успешно и быстро достигать целей экономической интеграции, остаются шаткими и требуют усиления за счет объединения усилий общественного сектора и представителей бизнеса. В работе определены основные направления трансформации внешнеэкономической деятельности предприятий Запорожского региона и их инклюзии в мировые рынки с учетом современных торгово-экономических интересов.

ПОТЕНЦІАЛ, ГЛОБАЛІЗАЦІЯ, ЕКСПОРТ, ІМПОРТ, ТОВАРНІ РИНКИ, ІНКЛЮЗІЯ, ІНКЛЮЗИВНЕ ПІДПРИЄМСТВО, ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ, ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ, ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ, ІНВЕСТИЦІЇ, ІННОВАЦІЇ, РЕГІОН.

Abstract. In master's thesis work the world commodity market structure was analyzed in the three aspects – regional (or geographic), commodity industrial, social economic, an algorithm for the formation of an international market strategy was offered for the ukrainian enterprises on the way to overcome of entrance barriers and the competition during the access global commodity markets, was considered the modern state of foreign economic activity of enterprises Zaporizhia region wich needs its significant improvement. It is established that the positions of regions in

terms of their ability to successfully and closely attain the goals of economic integration to remain husked and need to be strengthened by bringing together the efforts of the public sector and business representatives. The main directions of transformation of foreign economic activity of enterprises of Zaporizhia region are determined in the work and their inclusion in work markets with taking into account contemporary international economic interests.

POTENTIAL, GLOBALIZATION, EXPORT, IMPORT, COMMODITY MARKETS, INCLUSION, INCLUSIVE ENTERPRISE, EUROPEAN INTEGRATION, INTERNATIONAL TRADE, FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY, INVESTMENTS, INNOVATIONS, REGION.

ЗМІСТ

Завдання на кваліфікаційну дипломну магістерську роботу.....	
Реферат.....	
Перелік, умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів.....	
Вступ.....	10
1 Теоретичні основи функціонування світових товарних ринків на сучасному етапі.....	15
1.1 Сутність та структура сучасних товарних ринків.....	15
1.2 Проблеми подолання вхідних бар'єрів українськими підприємствами на світових товарних ринках.....	27
1.3 Вибір міжнародної ринкової стратегії у процесі інтернаціоналізації діяльності українських підприємств.....	31
2 Інклюзія підприємств Запорізького регіону у світове господарство.....	42
2.1 Міжнародна галузева спеціалізація підприємств Запорізького регіону.....	42
2.2 Іноземні інвестиції як фактор регіонального економічного зростання України.....	53
2.3 Формування програми експортного потенціалу Запорізького регіону з метою залучення іноземних інвестицій.....	67
2.4 Чинники інноваційно-інвестиційної привабливості Запорізького регіону.....	77
3 Перспективні напрями зовнішньоекономічної діяльності підприємств Запорізького регіону.....	87
3.1 Моделі організаційних форм ЗЕД підприємств Запорізького регіону..	87
3.2 Організаційно-економічні механізми підвищення ефективності ЗЕД регіональних підприємств.....	98
4. Охорона праці	113
4.1 Аналіз потенційних небезпек	113
4.2 Заходи по забезпеченню безпеки	115

4.3 Заходи по забезпеченню виробничої санітарії та гігієни праці.....	117
4.4 Заходи з пожежної безпеки.....	123
4.5 Заходи по забезпеченню безпеки в надзвичайних ситуаціях.....	125
Висновки.....	130
Перелік джерел посилань.....	137
Додаток А. Структура індексу інвестиційної привабливості регіону	146

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ

1. Носач, Л.Л. Світовий ринок товарів та послуг : навч.-метод. посібник: Харків : «Видавництво «Форт», 2014. 295 с.
2. Мазаракі, А.А., Воронова, Є.М., Юхименко, В.В. Світовий ринок товарів та послуг. Частина 2 : підручник. 2008. Х.: Ранок, 240 с.
3. Турський, І.В. Український вектор розвитку соціального підприємництва – пріоритет регіонального економічного розвитку. *Економічна наука. Економіка та держава*. 2017 №8. С. 22-26.
4. Барва, Я. До економічного процвітання через кооперацію та «народний капіталізм» URL:
http://flashontimenews.com/politika/item/13284_do_ekonomichnogo_protstvittannya_cherez_kooperatsiyu_ta_narodnij_kapitalizm.html
http://flashontimenews.com/politika/item/13284_do_ekonomichnogo_protstvittannya_cherez_kooperatsiyu_ta_narodnij_kapitalizm.html
5. Corruption Assessment: Ukraine, Usaid (February 10, 2006) URL:
http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PNADK247.pdf
6. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році». К.: НІСД, 2015. 684 с.
7. Шинкарук, Л.В., Бевз, І.А., Барановська, І.В. та ін. Структурні трансформації в економіці України: динаміка, суперечності та вплив на економічний розвиток: наукова доповідь за ред. Чл.-кор. НАН України Л.В. Шинкарук. НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». К., 2015. 304 с.
8. Сотула, О.В. Соціальне підприємництво як інноваційна модель розвитку економіки *Ефективна економіка*. 2013. №4. URL:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek__2013_4_72

9. Kirieieva, O.B. Social enterprise as an instrument of public social *Public Administration: Theory and Practice*. 2011. No 2 (6). URL: [http://www.dbuapa.dp.ua/zbirnik/2011_02\(6\)/11kobdsp.pdf](http://www.dbuapa.dp.ua/zbirnik/2011_02(6)/11kobdsp.pdf)
10. Новикова, И. В. Глобализация, государство и рынок: ретроспектива и перспектива взаимодействия. Мн.: Акад. Упр. При Президенте Респ. Беларусь, 2009.
11. Зеліч, В. В. Структура бар'єрів виходу вітчизняних фірм в міжнародний бізнес. *Вісник Одеського національного університету*. Сер. Економіка. 2015. Том 20. Випуск 3. С. 15–18.
12. Мескон, М. Основы менеджмента: учеб. пособие. Изд. 3-е. М. : Дело, 2006. 454 с.
13. Портер, М.Э. Конкуренция. М. : Издательский дом «Вильямс», 2005. – 608 с.
14. Портер, М.Э. Международная конкуренція. М. : Междунар. Отношения, 1993. – 896 с.
15. Barriers to entry: OECD Roundtables on competition policy (Paris, Oct. 2005) / OECD, Directorate for Financial and Enterprise Affairs. Paris : OECD, 2006. – 317 .
16. Авдашева, С.Б., Розанова, Н.М. Теория организации отраслевых рынков: учеб. для студ. высш. учеб. завед. М. : Магистр. 1998. – 320 с.
17. Гаращенко, Н.М., Коцюба, О.С. Формалізація моделі аналізу п'яти сил галузевої конкуренції М. Портера на базі інструментів теорії нечітких множин. К. : КНЕУ. 2005. 33 с.
18. Лукьянов, С.А. Типология отраслевых входных барьеров: подходы различных школ в теории отраслевых барьеров. *Экономические науки*. 2008. № 39. С. 106-109.
19. Старостіна, А.О., Кочкіна, Н.Ю., Журило В.В., А.О. Старостіна та ін. Маркетинг: термінологічний словник. К.: «НВП «Інтерсервіс», 2017. 154 с.
20. Старостіна А.О. Маркетингові дослідження національних і міжнародних ринків. Київ: Лазуріт-Поліграф, 2012. 480 с.

21. Пригара, О.Ю., Ярош-Дмитренко, Л.О. Міжнародна ринкова стратегія діяльності підприємств української машинобудівної галузі на ринках Центральної та Східної Європи. *Мукачевський державний університет*. Сер. Економіка і суспільство. 2018. Випуск 14. С. 120-126.
22. Мікловда, В. П. Ефективність стратегічного управління підприємствами: сучасні проблеми та перспективи їх вирішення: монографія ; держ. вищ. навч. закл. «Ужгород. Нац. Ун-т», вищ. навч. закл. Укоопспілки «Полтав. Ун-т економіки і торгівлі» (ПУЕТ). Полтава : ПУЕТ, 2013. 230 с.
23. The Global Competitiveness Report 2014–2015 URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.
24. Пуліна, Т.В. Визначення потенціалу кластеризації провідних галузей промисловості Запорізького регіону. *Економічний простір*. 2014. № 90. С. 197–206.
25. Нова економічна мапа. URL: <http://tyzhden.ua/Economics/166506>
26. Регіони України 2016 URL: статистичний збірник *Державна служба статистики України*. К. : 2016. Ч. 2. 681 с.
27. Губіна, В. Розвиток зовнішньоекономічних зв'язків регіону в умовах зростання відкритості національної економіки URL : <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2009/05/5.pdf>
28. Козак, Ю.Г., Лук'яненко, Д.Г., Макогон Ю.В. та ін. Міжнародна економіка : підруч. для студентів. вищ. навч. закл. вид. 3-тє. К.: ЦУЛ, 2009. 560 с.
29. Офіційний сайт Державного комітету статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
30. Офіційний сайт Запорізької обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. URL: <http://www.zoda.gov.ua>
31. Офіційний сайт Головного управління статистики у Запорізькій області URL: <http://www.zp.ukrstat.gov.ua>
32. Білецька, Г.М. Інвестиційний клімат: проблеми сучасності та шляхи покращення. *Економіка. Фінанси. Право*. 2007. № 11. С. 17-20

33. Журавель, В.В. Особливості формування інвестиційного середовища в Україні на сучасному етапі. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2008. № 9.С. 83-87
34. World steel figures 2016. Brussels: World steel association, 2016. 32 ps. URL: <https://www.worldsteel.org/en/dam/jcr:4f060d8b-3602-4ffe-9e87-7e93e0659449/Word+Steel+in+Figures+2016.pdf>
35. Лепьохіна, І.О. Планування капітальних інвестицій на підприємствах в умовах нестабільного зовнішнього середовища. *Інвестиції: практика та досвід*. 2008. № 17. С. 6-8
36. EBA Investment Attractiveness Index in 2H of 2016 European Business Association. URL: http://www.eba.com.ua/static/press-releases/IAI_2H_2016_RELEASE_UKR.pdf
37. Інвестиційний клімат в Україні. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk>. Назва з екрану
38. Doing Business – 2017. Measuring Regulatory Quality and Efficiency Washington: International Bank of Reconstruction and Developmen, 2017. 356 ps. URL: <http://www.doingbusiness.org/~media/WBG/DoingBusiness/Documents/Annual-Reports/English/DB17-Report.pdf>
39. Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць: Закон України № 5205 від 06.09.2012 р. *Голос України*. 2012, 6 жовтня
40. Ukrainian Economic Trends Forecast 2015. Аналітична група «Da Vinci AG», 2014. 17 с. URL: <http://www.davinci.org.ua/news.php?new=770&ev>
41. Державна служба статистики України URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/zd/pik/pik_u/pik_rik_2014.html
42. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України у 2016 році: стат. бюллетень відп. за випуск І.С. Петренко. Київ: Державна служба статистики України, 2017. 140 с.

43. Рейтинг інвестиційної привабливості: Україна опускається на дно. URL: <http://www.businessz.com.ua/news/27/1229>. Назва з екрану
44. Інвестиційний паспорт Запорізької області URL : <http://www.zoda.gov.ua/images/article/original/000067/67590/zaporizhzhya-region-investment-overview.pdf>
45. Інвестиційна карта Запорізької області URL : <http://www.investmentzp.org.ua/?go=katalog&catid=26&pod catid=57>
46. Запорожский терминал НИБУЛОНА принял первый миллион зерна URL: <http://elevatorist.com/novosti/3727-zaporojskiy-terminal-nibulona-prinyal-pervyi-million-zerna>. – Назва з екрану
47. Миллионы евро инвесторы из Монако вложат в два района URL: http://www.mv.org.ua/news/113096-milliony-evro-investory-iz-monako-vlozhat_v_dva_raiona.html. – Назва з екрану
48. Стратегія регіонального розвитку Запорізької області на період до 2020 року. Офіційний сайт Запорізької обласної державної адміністрації. URL: <http://www.zoda.gov.ua/images/article/original/000055/55043/strategia2020.pdf>
49. Ходорович, О.С. Розвиток зовнішньоекономічних операцій та шляхи її удосконалення URL : http://www.rusnauka.com/25_WP_2010/Economics/71141.doc.htm.
50. Кратко, И.Г. Международное предпринимательство: учеб. пособие. М.: ИНФРА-М, 2001. 272 с.
51. Долішній, М. Ринкові механізми регіонального управління. *Регіональна економіка*. 2001. №1. С. 7 – 17.
52. Теорія технологічного розриву. URL: <http://b-ko.com>
53. Рейтинг инвестиционной эффективности областей URL: <http://euro-rating.com.ua>.
54. Торгова, Л.В., Хитра О. В. Основи зовнішньоекономічної діяльності. Львів: «Новий Світ-2000», 2006. 512 с.
55. Гамов, М.С., Єгоров, А.О., Кладова, Г.Л., Нечай, О.О., Сарнацкий, О.П. Регіональна економічна політика Європейського Союзу: досвід для України: монографія. Запоріжжя: ЗНТУ, 2010. 192 с.

56. Шнирков, О.І., Філіпенко, А.С., Заболоцька, Р.О. та ін., за ред. О.І.Шниркова. Розвиток новітніх форм міжнародної економічної інтеграції на початку ХХІ століття: монографія К. : ВПЦ “Київський університет”, 2016. 415 с.
57. Тимошенко, Л.М., Деева Н.М., Гришкін В.О. та ін. .Інвестиції та інновації в соціалізації економіки України: теорія, методологія, перспективи : монографія. Дніпропетровськ: Пороги, 2005. 509 с.
58. Землянкін, А.І., Підоричева, І.Ю. Нова інноваційна політика Європейського Союзу : досвід для України. *Регіональна економіка*. 2013. №2. С.193-201.
59. Наукова та інноваційна діяльність в Україні : статистичний збірник. – К.: ДП “Інформаційно-видавничий центр Держстандарту України, 2013. 221 с.
60. Олійник, Я.Б., О.М., Трусій. Науковий потенціал України: регіональний аспект формування і використання. URL: http://www.geopolitika.crimea.edu/archiv/2014/tom/0-v-2/002_oleinik.pdf.
61. Шнирков, О.В. Європейський Союз у глобальному інноваційному просторі: монографія. К.: ВПЦ “Київський університет”, 2008. 145 с.
62. Ситников, М.М., Лазнева, І.О. , Єгоров, А.О. Вплив прямого іноземного інвестування на активізацію регіонального соціально-економічного розвитку . *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип.16. С. 81-86.
63. Статистичний збірник Запорізької області за 2015 рік. Режим доступу URL: <http://www.investmentzp.org.ua>
64. Статистичний збірник Запорізької області за 2016 рік URL: <http://www.zp.ukrstat.gov.ua>
65. Рейтинг инвестиционной эффективности областей URL: <http://euro-rating.com.ua>.
66. Рейтинг інноваційної привабливості регіонів URL. К.: Ін-т економічних досліджень та політичних консультацій, 2013. 47 с. URL: <http://www.invest-lvivregion.com/UserFiles/File/Rejting-invest.pdf>.
67. Шевченко, Н.О. Комплекс заходів розвитку зовнішньоекономічної регіональної політики АПК. URL:

: <http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=derzhavne-upravlinnya-udосkonalennya-ta-rozvytok&s=ua&z=234>

68. Коваль, Л.В., Гончар, В.О. Управління зовнішньоекономічною діяльністю на підприємстві. Вінницький національний аграрний університет. 2012. URL : http://www.rusnauka.com/7_NITSB_2012/Economics/3_103261.doc.htm.

69. Кириченко, О.А. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності: підручник за ред. О. А. Кириченка. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2008 . 518 с.

70. Румянцев, А.П., Башинська, А.Д., Корнілова, І.М., Коваленко, Ю.О.. Міжнародна торгівля : навч. посібник. К: Центр навчальної літератури, 2004. 376 с.

71. Пшик-Ковальська, О.О. Процес планування зовнішньоекономічної діяльності підприємства. *Наукові праці Національний університет "Львівська політехніка"*. 2012. С. 468-472.

72. Домашенко, М.Д. Організаційно-економічний механізм управління економічною безпекою зовнішньоекономічної діяльності машинобудівного підприємства *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2013. URL: <http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/>.

73. Рибаківа, Т.О. Проблеми та перспективи зовнішньоекономічної діяльності машинобудівних підприємств України. Донбаський державний технічний університет м. Алчевськ. URL: <http://intkonf.org/kand-ekonom-nauk-ribakova-t-o-problemi-i-perspektivi-zovnishnoekonomichnoyi-diyalnosti-mashinobudivnih-pidpriemstv-ukrayini/>.

74. Кириченко, О.А. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності: навч. посібник. Вид. 3-тє, перероб. і доп. К. : Знання, 2002. 384 с.

75. Тюріна, Н.М., Карвацка, Н.С.. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: навч. посібник . К. : Центр учбової літератури, 2013. 408 с.

76. Дідківський, М.І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства. К.: Знання, 2006. 462 с.

77. Оцінка потреб України у галузі сприяння міжнародній торгівлі. Вплив торговельної політики на людський розвиток URL К. : Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки. 2011. URL: www.undp.org.ua
78. Крикунова, В.М., Фомішин, С.В. Чинники, динаміка і структура зовнішньоторговельної діяльності підприємств України. *Економічні інновації*. – 2013. №54. С. 99.
79. Кириченко, О., Кавас, І. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності К. : Фінансист, 2000. 653 с.
80. Дороніна, М.С. Управління економічними та соціальними процесами підприємства : монографія. Харків: ХДЕУ, 2009. 432 с.
81. Новак, В.О., Мостенська, Т.Л., Гуріна, Г.С., Ільєнко, О.В. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: підручник К. : Кондор, 2012. 552 с.
82. Воронкова, О.Н., Е.П. Пузакова. Внешнеэкономическая деятельность: организация и управление : учеб. для вузов. М. : Экономистъ, 2008. 622 с.
83. Керівництво Запорізької митниці та великих підприємств обговорили проблеми і перспективи взаємодії URL: <http://zrda.gov.ua/odpi/kervnicztvo-zaporzko-mitnicz-ta-velikix-pdprimstv-obgovorili-problemi-perspektivi-vzamod>
84. Індекс євроінтеграційного економічного поступу регіонів України URL: <http://pfirs.org/periodichni-doslidzhennya/indeks-evrointegratsijnogo-ekonomichnogo-postupu-regioniv-ukrajini/in> [deks-evrointegratsijnogo-ekonomichnogo-postupu-regioniv-ukrajini-2014.html](http://pfirs.org/periodichni-doslidzhennya/indeks-evrointegratsijnogo-ekonomichnogo-postupu-regioniv-ukrajini-2014.html)
85. Валовый внутренний долг Украины URL: <http://index.minfin.com.ua/index/debt/>.

Назва з екрану.